

COVID-19: KÜRESEL SALGIN SÜRECİNİN ÂŞIK NURŞAH'IN ŞİİRLERİNE YANSIMASI

REFLECTION OF COVID-19: GLOBAL OUTBREAK PROCESS ON MINSTREL NURŞAH'S POEMS

Aslı BÜYÜKOKUTAN TÖRET*

ÖZ: Aralık 2019'da Çin'in Wuhan kentinde tespit edilen yeni tip koronavirüs (COVID-19) kısa sürede tüm dünyayı tehdit eder bir hâl almıştır. COVID-19, Türkiye'de de ilk vakanın görüldüğü 11 Mart 2020 tarihinde, Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından küresel salgın ilan edilmiştir. Virüse karşı sosyal, ekonomik, hukuki, dinî ve askerî alanlarda çeşitli önlemler alınmıştır. Salgın, halk sağlığı üzerindeki ölümcül etkilerinin yanı sıra toplumun yaşam biçimini, alışkanlıklarını ve tepkilerini de değiştirmiştir. Âşıklık geleneğinin temsilcileri de küresel salgına karşı kayıtsız kalmamış, sazı ve sözü ile içinde bulunulan durumu ve şartları dile getirmiş, çağının tanığı ve toplumların sözcüsü olmuşlardır. Makalede, Eskişehir'de yaşayan ve âşıklık geleneğini sürdüren Âşık Nurşah'ın küresel salgın sürecinde yazmış olduğu şiirlerinde virüsün ortaya çıkışını, yayılmasını ve etkilerini ne şekilde ele aldığı, konuyla ilgili gözlem ve deneyimleri sorgulanmıştır. Âşığın arşivinde bulunan ve henüz yayınlanmayan şiirleri ile derleme sırasında doğaçlama söylediği şiirlerinden yararlanılmıştır. Sorgulama sonucunda, Âşık Nurşah'ın şiirlerinin koronavirüse dikkat çekme ve salgından korunma noktasında toplumu bilinçlendirme gibi önemli bir rolü yerine getirdiği/getirmekte olduğu görülmüştür. Âşığın bu görevi yerine getirirken evde kalma, temizlik kurallarına uyma, maske takma, sağlık çalışanlarına destek olma, koronavirüse yenik düşen insanlık, virüsün ekonomiyi sarması, sosyal hayatı olumsuz etkilemesi, eğitim öğretime ara verilmesi, ibadet mekânlarının kısıtlanması gibi konuları daha fazla öne çıkardığı gözlemlenmiştir. Bu durum Âşık Nurşah'ın içinde bulunulan zamanın güncel sorunlarına duyarlı davrandığının ve toplumun salgın karşısındaki duygu ve düşüncelerine tercüman olduğunun da bir göstergesidir.

Anahtar Kelimeler: Koronavirüs (COVID-19), salgın, âşık şiiri, Âşık Nurşah, toplum.

ABSTRACT: Novel coronavirus (COVID-19) detected in Wuhan, China in December 2019 has become a threat to the world. On March 11, 2020, Turkey announced its first case and World Health Organization (WHO) declared COVID-19 a global epidemic. Various measures have been taken in social, economic, legal, religious, and military fields. Additively to its deadly effects on public health, the epidemic changed society's lifestyle, habits, reactions. The minstrelsy tradition representatives didn't freeze to the global epidemic, they expressed the situation with instruments and words, they became witnesses of the age and the spokesperson of societies. In the article, the poems written by Minstrel Nurşah, who lives in Eskişehir and continues minstrelsy tradition, how she deals with emergence, spread, effects of the virus; her observations, experiences on the subject are questioned. Minstrel's poems in her archive and not yet published and improvised poems during the compilation have been used. Consequently, it was seen the

* Doç. Dr. – Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü / Eskişehir - abuyukokutan@hotmail.com (Orcid ID: 0000-0001-8732-6043)

poems of Minstrel Nurşah fulfill an important role; drawing attention to the coronavirus, raising the awareness of the society at the point of protection from the epidemic. While Minstrel fulfilling this mission, it has been observed that she highlights the subjects staying at home, following cleaning rules, wearing masks, supporting healthcare professionals, humanity succumbing to coronavirus, economic crisis, adversely affects social life, interruption of education, restriction of places of worship, etc. This shows that Minstrel Nurşah is sensitive about current problems of the present and she's a translator of feelings and thoughts of society against the epidemic.

Keywords: *Coronavirus (COVID-19), epidemic, poem of the minstrel, Minstrel Nurşah, society.*

Giriş

Çin'in Hubei eyaletinde yer alan Wuhan şehrindeki Huanan isimli bir deniz ve et ürünleri pazarından kaynaklandığı düşünülen yeni tip virüs, 2019 yılının son günlerinden beri dünyayı etkisi altına almıştır. Virüsün nasıl ortaya çıktığı konusunda farklı görüşler ileri sürülmekle birlikte uzmanlar genel olarak virüsün hayvanlarda bulunup insanlara bulaşması ve sonrasında mutasyon geçirmesi ile ortaya çıktığını belirtmektedir. Bilgilendirmeye göre virüs, hasta kişinin öksürüğü veya hapşırığı sırasında ortaya çıkan damlacıklar aracılığıyla yayılmaktadır. İnsanlarda ve hayvanlarda hastalığa yol açabilen ve birçok türü bulunan virüs Koronavirüs ya da Korona Virüsü adıyla bilinmektedir. İnsanlarda genellikle soğuk algınlığına yol açan bu virüsler hayat kayıplarına varan tablolara da neden olabilmektedir. Çin'den önce Uzak Doğu ülkelerine, oradan Avrupa'ya, ardından da tüm dünyaya yayılan ve binlerce kişinin ölümüne yol açan yeni tip virüs insanlarda korku ve paniğe neden olmuştur. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) 11 Mart 2020 tarihinde koronavirüs kaynaklı hastalığı Covid-19 olarak adlandırmış, daha sonra küresel salgın anlamına gelen "pandemi" olarak ilan etmiştir. Kitle iletişim araçlarının hızıyla koronavirüs salgını konusundaki gelişmeler tüm ülkelerden takip edilebilmiştir.

Sağlık Bakanı Fahrettin Koca'nın, 11 Mart 2020'de yaptığı açıklamada, Avrupa üzerinden gelen bir hastanın test sonuçlarının pozitif çıktığını ifade etmesinin ardından tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de salgının yayılmasını önlemek amacıyla sosyal, ekonomik, hukuki, dinî ve askerî alanlarda pek çok tedbir alınmıştır. Öncelikle vatandaşların maske, mesafe ve temizlik kurallarına titizlikle riayet etmeleri gerektiği belirtilmiştir. Bunun yanı sıra yetkililer, "Evde kal Türkiye", "Hayat eve sığar", "Evde hayat var" şeklinde yazıların bulunduğu dikkat çekici yönlendirmelerle, topluma zorunlu olmadıkça evlerden çıkılmaması uyarısı yapmıştır. Kamu ve özel sektörde esnek çalışma yöntemine geçme, evden çalışma, eğitim ve öğretime ara verme, 65 yaş üstü ve kronik hastalığı olan kişilere yönelik sokağa çıkma yasağı, uçuş yasakları, şehir giriş çıkışlarını kontrol altına alma, lokanta ve restoranlara ilişkin kısıtlama, eğlence, sanat, kültür ve sosyal faaliyetlere kısıtlama gibi tedbirler de bunlar arasındadır. Akut durumun hızlı değişikliği

doğrultusunda alınan tedbirler anlık olarak değişmekle birlikte söz konusu yasaklama/kısıtlamaların salgından vatandaşların en az seviyede hasar almalarının sağlanması için yapıldığı ve uyulması konusunda hassasiyet gösterilmesi gerektiği yetkililerce sürekli dile getirilmiştir. Bu süreç, pek çok kişiyi zamanının büyük kısmını evde geçirmeye sevk etmiş, bireyler yaşam biçimlerini, davranışlarını, alışkanlıklarını yeniden gözden geçirmeye, birtakım değişim ve dönüşümlere gitmeye başlamışlardır.

Başlangıçtan bu yana Türk toplumunda kültür taşıyıcılığı/aktarıcılığı ve temsilciliği rolünü üstlenen, baksı-ozan geleneğinin bugünkü temsilcileri olan âşıklar da virüse ve virüsle birlikte zorunlu olarak yaşanan değişim ve dönüşümlere kayıtsız kalmamışlardır. Ortaya koydukları koronavirüs içerikli şiirlerle içinde yetiştikleri topluma hitap ederek, onları koronavirüse karşı uyarılmış, tedbirli davranmaya ve mümkün olduğunca evde kalmaya yönelik uyarılarda bulunmuşlardır. Sazlarıyla fon müziğini çalarak, halk diliyle halka seslenmiş ve onlara uzmanların koronavirüsle ilgili açıklamalarını dikkate almaları, sağlık çalışanlarına destek olmaları, yetkililerce alınan önlemlere uymaları, birlik ve dayanışma içinde olmaları, koronavirüsü hafife almamaları gerektiğini belirtmişlerdir. Elinde sazı dilinde sözüyle koronavirüse karşı farkındalık yaratan âşıklar, şiirlerinde böyle bir illetin neden ortaya çıktığına dair görüş de bildirmişler, bunun Tanrı'nın insanlara savaşların, kavgaların, haksızlıkların, adaletsizliklerin bir cezası olarak gönderildiğini, dünyanın büyük bir sınavdan geçtiğini ve âdeta kıyametin bir provasının yaşandığını açıklamışlardır.

Küresel salgın bir yıldan uzun süre dünya gündeminin odak noktası olunca Covid-19'a dair gerek Türkiye gerekse dünyada pek çok şiir söylenmiştir. Ardahan ve çevresinde yaşayan âşıkların salgın itibariyle duygu, düşünce his ve hayallerini ihtiva eden şiirlerinin yanı sıra (Altınkaynak, 2020: 372-393) elektronik bağlamlardan da tespit edilen şiirler söz konusudur. Teknolojik gelişmelerle birlikte âşıkların da kendilerini ifade ettiği yeni paylaşım alanlarına dönüşen elektronik bağlamlarda âşıklar, koronavirüs salgını ile ilgili mizahi ve dramatik içerikli şiirler paylaşmışlardır. Bunlar arasında, sosyal paylaşım sitesi olan youtube üzerinden âşıkların ürettiği koronavirüs içerikli türküler (Gürçayır Teke, 2020: 5-17) ile âşıkların sosyal medya hesaplarında ve çeşitli platformlarda yayınlamış oldukları virüs temalı şiirleri (Saraç, 2020: 18-34; Aydın ve Çetin, 2020: 25-40) dikkat çekicidir. Yine söz konusu paylaşımlar arasından şiir niteliği taşıyan örneklerin, folklorun ve mizahın protesto işlevi bağlamında ele alınarak çözümlendiği çalışmalar (Keskin, 2020: 502-536) ile korona virüsü konulu şiir, fıkra ve karikatürlerin incelenerek bunların mizah kuramları ile ilişkisinin açıklandığı yazılar (Yıldız, 2020: 150-172) anlamlıdır. Bunun yanı sıra Berberi şairlerin ve Kazak akınların virüs salgını ile ilgili uyarılarını, yapılması gerekenleri, uyulması gereken kuralları içeren şiirleri söz konusudur (Gürçayır Teke, 2020: 6).

Makalede, Eskişehir’de yaşayan ve âşıklık geleneğini sürdüren Âşık Nurşah’ın¹ ürettiği koronavirüs içerikli şiirler üzerinde, örnek metinler eşliğinde durularak, virüsün ortaya çıkışını, yayılmasını ve etkilerini ne şekilde ele aldığı, konuyla ilgili gözlem ve deneyimleri sorgulanacaktır. Şiir örnekleri, âşığın arşivinde bulunan, el yazısıyla yazılmış olan ve henüz yayınlanmayan şiirlerinin tarafımızca bilgisayar ortamına aktarılmış olanları arasından alınacaktır. Sorgulamalar sırasında, âşığın 27.03.2020 ile 09.02.2021 tarihleri arasında yazılmış olduğu kaydedilen koronavirüs içerikli tüm şiirleri ile 11.02.2021 ve 23.02.2021 tarihli görüşmelerimiz esnasında konuyla ilgili tarafımıza doğaçlama söylemiş olduğu şiirlerden de yararlanılacaktır.

1. Âşık Nurşah’ın Koronavirüs Temalı Şiirleri

Âşıklık geleneğinin bir temsilcisi olan Âşık Nurşah, tıpkı diğer âşıklar gibi, içinde bulunulan zamanın güncel olaylarını yakından takip etme, hayata dair gözlemlerini, deneyimlerini şiir ve deyişlerle ifade ederek topluma mesaj verme, mevcut düzeni ve işleyişi eleştirme, görüş ve önerileriyle toplumu yönlendirme, toplumun sesi olma gibi pek çok işleviyle, kültürün önemli bir halkasını oluşturmaktadır. Genelde bütün âşıkları, özelde kendisini “toplumun hafızası” olarak tamamlayan Nurşah, bugün dünya genelinde her geçen gün daha fazla yayılırken kayıpların da artmasına neden olan koronavirüs temalı şiirler yazarak bu rolü yerine getirmeye çalıştığını ifade etmektedir.

Koronavirüs içerikli şiirlerinde Âşık Nurşah’ın virüsten bahsederken genellikle “korona” ve “virüs” ifadelerini kullandığı, salgını tüm dünyayı sarsan bir “musibet”, “illet”, “felaket”, “bela” olarak nitelendirdiği görülür. Koronavirüs şiirlerini oluştururken kullandığı “pandemi”, “Covid-19” gibi terimleri ve bu bağlamdaki bilgileri medya kanallarından öğrenmiştir. Âşık, edinmiş olduğu bu bilgileri kendi deneyimleri çerçevesinde yorumlamış/yorumlamaktadır.

Koronavirüsün Türkiye’de görülmesinden önce de âşığın virüs temalı şiirler yazdığı tespit edilmiştir. Âşık, virüsün sadece günümüzde değil önceden de var olduğunu, tarih boyunca pek çok salgın hastalık ve ekonomik kriz yaşandığını ancak yirmi birinci yüzyılda ilk kez böylesine büyük bir krizle karşı karşıya kalındığını belirtmektedir. Dolayısıyla koronavirüsün Türkiye’de görülmesinden ve bulaşma riski yüzünden çoğu kişinin evden çıkamaz hâle gelmesinden sonra şiir sayısında artış olmuştur.

¹ Âşık Nurşah’ın biyografisi, âşıklığa geçişi, çeşitli yönleri, âşıklığını hazırlayan etkenler, âşıklık ile ilgili düşünceleri, şiirlerinin yapı ve muhteva özellikleri, şiirlerindeki sanat, şiirlerinin âşıklık geleneği içindeki yeri, üyesi olduğu kurumlar, katıldığı belgeseller, piyasaya çıkan kasetleri hakkında ayrıntılı bilgi için bk. (Kaymak vd., 1989; Oktay ve Tanyeri, 1991; Eskişehir Odunpazarı Belediyesi, 1998). Ayrıca Âşık Nurşah üzerine yapılan çalışmalar hakkında ayrıntılı bilgi için bk. (Büyükokutan Töret, 2019: 39-57).

Çalışmada incelemeye alınan şiirler, âşığın koronavirüs içerikli şiirlerinin yoğunlaştığı temalara göre sınıflandırılmıştır. Bu bağlamda Âşık Nurşah'ın koronavirüse ilişkin şiirleri taranmış ve bunlar arasından çok belirgin dörtlükler seçilmeye gayret gösterilmiştir. Üretilen şiirlerin büyük bir bölümü, koronavirüs karşısında insanlığın aczi, virüsün sosyal ve ekonomik yaşamı olumsuz etkilemesi üzerine yoğunlaşmaktadır. Öldürücü gücü ve tahrip ediciliği olan virüse karşı evde kalarak sağlık çalışanlarına destek olmayı içeren şiirleri de fazladır. Âşık Nurşah'ın şiirlerine yansıyan yeni tip koronavirüs ile ilgili şiirler incelendiğinde şöyle bir tablo ile karşılaşılmaktadır:

1.1. Evden Çıkma Çıkma Kardeş: Yetkililerin/Uzmanların Önerilerine Riayet Etme

Korona felaketinin insanlığa aslında ne kadar korumasız, savunmasız ve çaresiz olduğunu hatırlattığını dile getiren Nurşah, ülke bazında ve küresel ölçekte alınacak olağanüstü önlemler sayesinde insanlığın bu salgını da yeneceğini belirtmektedir. Sağlık, ekonomi ve sosyal alanlarda büyük bir çöküntünün yaşandığı günlerde insanların umutsuzluk ve karamsarlığa kapılmadan, birlik, beraberlik ve dayanışma içinde olmaları gerektiğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda yetkililerin/uzmanların ülke için almış oldukları önlemlere toplumun da aynı hassasiyetle evlerinde kalarak önlemlerini almaları gerektiğini açıklamaktadır:

“Demle çayın iç kahveni, Evden çıkma çıkma kardeş, Arttır her dem direnci, Evden çıkma çıkma kardeş.	Virüs hiç şakaya gelmez, İnsanoğlu nasıl bilmez, Yaşlı ölür genci ölmez, Evden çıkma çıkma kardeş.”
---	--

(Yazılış tarihi: 01.04.2020)

Vermiş olduğu toplumsal mesajlarla belirli bir dinleyici/izleyici/okuyucu kitlesine ulaşan ve virüsten korunma önerilerine uymalarını, sabretmelerini telkin eden Âşık Nurşah, bu noktada âşıkların topluma yol gösterme işlevini yerine getirmektedir:

“Söyleneni dinleyelim, Kulak ardı etmeyelim, Dert üstüne gitmeyelim, Evden çıkma çıkma kardeş.	Sabır en güzel anahtar, Rabbim bizlere taraftar, Ölümlle olunmaz Hakk'tar, Evden çıkma çıkma kardeş.”
---	--

(Yazılış tarihi: 01.04.2020)

Âşık Nurşah, “evden çıkma” mesajlarını verirken kendisini de bu gerekliliğe dâhil etmektedir ki bu durum, âşıklık geleneğinin bir temsilcisi olarak “Ben de sizlerden biriyim” düşüncesiyle açıklanabilir:

“Nurşâh yaş beni de tuttu, Dualarda gün tüketti, Dileklerini ilettiler, Evden çıkma çıkma kardeş.”	“Beytullah'ım kuşlarıyla dönüyor, Mekke'm deyip ciğerlerim yanıyor, Kapandım evime yaram kanıyor, Dünya büyük imtihandan geçiyor.”
---	---

(Yazılış tarihi: 01.04.2020)

(Yazılış tarihi: 27.03.2020)

Küresel salgının ilk dönemlerinde âşığın yerel kanallara davet edilerek şiirlerini paylaşması ve bu şiirlerini icra etmeden önce dinleyicilere/okuyuculara bazı uyarılarda bulunması, bir bakıma topluma öncülük etme rolünü içselleştirdiğini ve sorumluluk olarak kabul ettiğini göstermektedir. 30.03.2020 Pazartesi günü Eskişehir'in ilk özel televizyonu olan Kanal 26'da Gündem Özel programına, canlı video konferans görüşmesi ile katılan Nurşah, bu süreçte görmüş olduğu bir rüyayı paylaşarak topluma moral, umut ve cesaret vermeye, koronavirüsle mücadelede "evden çıkma" mesajını, yerel televizyon kanallarından da halka ulaştırmaya çalışmaktadır:

"Selamün Aleyküm, İyi Günler. Eskişehir'de Kanal 26'mızda, ilk kez evimden canlı yayına katılıyorum. Yıllardır stüdyodan sizlerle buluşuyordum. Bugün evimden sazımla fon müziğimi çalarak şiirlerimi sunacağım. Öncelikle başımız sağ olsun. Dünyamıza da geçmiş olsun, acil şifalar dilerim. Koronavirüs konusu dışında yeni şiir çalışmalarım da oldu ancak imtihandan geçtiğimiz şu günlerde koronavirüsten bahsedeceğim. Perşembeyi Cumaya bağlayan gece bir rüya gördüm. Yeşillikler içinde gizli görünmeyen bir bahçede bana iki tane saksı verildi. Birisi pembe diğeri de beyaz güller dökmüştü. Onları elime aldığımda yavrusuna kavuşmuş anne gibi oldum. Biraz zorluk, sıkıntı çekeceğiz ama inşallah beyaz günlere gideceğiz, Allah kerimdir. Evimizde kalalım. Yüce Rabbim ol dediğini oldurur, olma dediğini oldurmaz. Virüsü veren Allah'tır. İsterse sürdürür isterse alır. Önce sürdürmesin diye dua edelim, sonra tedbirimizi alalım. Allahuteala'nın acıdığı kul, 'Ben virüsten korkmam' diyor. Sen neden virüsten korkmuyorsun? Ölenler keyfi mi ölüyor? Söylenecek söz çoktur. Valiliğimize, kaymakamlığıımıza, sağlık personelimize, hizmet veren tüm çalışanlarımıza Eskişehir ve tüm Türkiye adına teşekkürlerimi arz ederim. Allah razı olsun cümlesinden. Yaş beni de tuttu, evimizde olalım. Evimizde kalalım. Sayın Cumhurbaşkanımızın, bakanlarımızın, basınımızın değerli, şifalı sözlerini dinleyelim, uyalım ki biz virüsten değil koronavirüs bizden kaçsın diyelim. Yer, gök dualarımızda olsun."

Âşık Nurşah tarafından yazılan şiirlerin yerel televizyon kanalları aracılığıyla halka ulaştırılması ve kanalların arşivinde yer alması, özellikle âşığın irtibat hâlinde olduğu diğer âşıkları da koronavirüs konusuna eğilmelerine teşvik etmektedir. Nurşah, görüştüğü/izlediği bazı âşıkların virüsü programlarda "sazıyla ve sözüyle", "diliyle ve teliyle" sunarak yetkililere/uzmanlara destek olduklarını ifade ederek bunun âşıklık geleneğindeki önemini vurgulamaktadır. Ancak Kanal 26'nın kendisinden programda saz çalmasını da talep ettiklerinde ölümler karşısında çok üzgün olduğu için sazını sadece arka planda fon müziği olarak kullanmak ve sözle anlatmak istediğini belirtmiş, onlar da makul karşılamaşlardır. Nurşah, rüyasını şiir olarak şöyle okumuştur:

"Beyaz güller açmış saksı verdiler,
Gizli duvarların yeşil bahçesi,
Sanki yavrusuna kavuşmuş anne,
Açılmıştı gönüllerin bohçası.

Kanat çırpıyordu eze kuşlar,
Virüse atıyordu küçük taşlar,
Mevlâ'ya döküldü gözlerden yaşlar,
Pembe ile kaplanmıştı çehresi.

Ey olduran oldurmayan da Rabbim,
Senden geldik sana gideriz Rabbim,
Vaade bundan ise sendendir Rabbim,
Var mıdır ki buluna bir çaresi.

Beyaz günler geleceğim der gibi,
Bulutların dağıtan seher gibi,
Rüyam mesajımdan bir haber gibi,
Neleri atlattı hayat çevresi.”
(Yazılış tarihi: 28.03.2020)

Âşık Nurşah, koronavirüs içerikli şiirlerini topluma iletirken her ne kadar aktif olarak sazını kullanmasa da sözle, koronavirüsle mücadelede en önemli unsurlardan birinin evde kalmak ve yetkililerin/uzmanların önerilerini dikkate almak olduğunu ifade etmektedir. Birey ve toplum olarak üzerimize düşen tedbiri gerektiği gibi, gerektiği kadar ve gücümüz ölçüsünde almakla görevli ve yükümlü olduğumuzu, bize düşen kısımda ihmalkâr davranmamak, tedbirsiz olmamak, takdiri ise Allah’a bırakmak gerektiğini vurgulamaktadır.

1.2. Dünyamızda Gizli Virüs Yaşamı: Görünmeyene Karşı Yaşam Şeklini Değiştirme

Dünyanın her bölgesini etkisi altına alan Covid-19 salgını sadece Türkiye’de değil tüm dünyada insanların kişisel alışkanlıklarını ve tercihlerini radikal şekilde değiştirmeye zorlamıştır. Virüsle mücadelede başarılı olabilmek adına pek çok önlem alınmıştır. Okulların tatil edilip uzaktan öğrenime geçilmesi, spor ve kültür sanat etkinliklerinin iptal edilmesi, seyahat kısıtlamaları, camilerin toplu ibadete kapatılması, umre ve hac organizasyonlarının ertelenmesi, berber, kuaför, güzellik salonu ve benzeri şekilde hizmet veren dükkânların geçici bir süreyle kapatılması, her türlü toplantı ve etkinliklerin yasaklanması, 20 yaş altı ve 65 yaş üstü vatandaşlar için sokağa çıkma kısıtlaması getirilmesi, sağlık personelinin yıllık izinlerinin kaldırılması bunlar arasındadır. Âşık Nurşah, “gizli ve sinsi bir virüs” olarak nitelendirdiği yeni tip koronavirüsün ve ona karşı alınan önlemlerin birey ve toplumun yaşam şeklini, günlük alışkanlıklarını ne şekilde değiştirdiğini şiirlerinde ifade etmektedir.

“Nerede, ne zaman insanı bulur,
Dünyamızda gizli virüs yaşamı
Kimini öldürmez kimisi ölür,
Dünyamızda gizli virüs yaşamı.”
Sinsi dalar sinsi yakalar canı,
Hastaneler dolar taşar insanı,
Karantinasına almış cihanı,
Dünyamızda gizli virüs yaşamı.”
(Yazılış tarihi: 27.10.2020)

Âşık Nurşah şiirlerinde maske, mesafe ve temizlik mesajlarına geniş bir şekilde yer vererek gizli virüse karşı toplumu bilinçlendirmeyi hedeflemektedir:

“Çare mesafeye, maskeye kalmış,
Yakaladığını toprağa salmış,
Kimi kurtuluşun, zaferin bulmuş
Dünyamızda gizli virüs yaşamı.”
(Yazılış tarihi: 27.10.2020)
“Nurşâh’ım sözünü bağlar burada,
Bir de temizliğimiz var kuralda,
Kurtuluşlar elimizde herhalde,
Vur sazını garip âşık tellere.”
(Yazılış tarihi: 11.02.2021)

Genç-yaşlı, büyük-küçük ayrımı yapmadan, açık bulduğu her kapıdan girerek bireyleri hayattan koparan, sevenleri ayıran koronavirüsün bu kadar yayılmasının nedeni, âşiğâ göre, tedbirsizliktir. Cenaze törenlerinde bir araya gelen, düğünlerde horon tepen, sokağâ çıkma yasaklarına uymayan kişiler âşık tarafından eleştirilir:

“Topraklara gelin ettin, Sevenleri aldın virüs, Koca dünyayı tükettin, Yaşamlara daldın virüs.	Mezarlarda yer kalmadı, Çok insan ibret almadı, Mesafe yerin bulmadı, Açık kapı girdin virüs.
---	--

Tedbirsizlik aldı gitti, Ölümlerle bayram etti, Canlarda yürekler gitti, Bizi bizden böldün virüs.	Düğünler horonun tepti, Maskesin ağızdan gitti, Çiftler kavuşmadan yitti, Ahirete saldın virüs.”
---	---

(Yazılış tarihi: 09.02.2021)

Yurt dışı uçuşlarının geçici olarak durdurulması nedeniyle gerçekleştirilemeyen umre ve hac ziyaretlerinden duyulan endişe, kendisi de bir hacı olan Nurşah'ın şiirlerine yansımıştır. Bunun yanı sıra Cuma namazı da dâhil olmak üzere camilerde vakit namazlarının cemaatle kılınmasının bir süreliğine kısıtlanmasının verdiği üzüntüyü şiirlerinde görmek mümkündür:

“Âlemlere yaydı ününü acı, Kâbe'ye gidemez olmuştur hacı, Aranır çaresi, yoktur ilacı, Dünyamızda gizli virüs yaşamı.”	“Camilerimiz kapılarını açsın, Nerede bir özlem var ise kavuşsun, Bu dert başlardan savuşsun, Dünya büyük imtihandan geçiyor.”
---	---

(Yazılış tarihi: 27.10.2020)

(Yazılış tarihi: 27.03.2020)

Salgının ülke ekonomisinde yarattığı kriz nedeniyle birçok firmanın kepenk kapatması, pek çok sektörde ciddi oranlarda çalışanın işinden çıkarılması ve söz konusu ekonomik sıkıntıları fırsata çevirerek fiyat arttıranlar âşiğâ şiirlerine konu olmuştur:

“İşsizlik aldı başını gidiyor, Sıkıntı insanları ah mahvediyor, Yokluk hayat ile cenk ediyor, Pahalılık fırsat oldu kullara.”	“Kalabalık izdihamla yarışır, Marketlerimizse pahalılaşıır, Fiyatlarsa izinsiz artırılır, Yolsuzluklar düşer oldu dillere.”
--	--

(Yazılış tarihi: 11.02.2021)

(Yazılış tarihi: 11.02.2021)

Koronavirüs ile mücadele kapsamında alınan tedbirler arasında, 65 yaş üstü olup kronik hastalığı olan kişilerde ölüm oranının yüksekliği nedeniyle söz konusu gruptaki kişilere sokağâ çıkma sınırlaması getirilmesi de bulunmaktadır. Bu kısıtlama 65 yaş üstünün gündelik rutinlerinin değişmesine neden olmuştur. Kendisi de 65 yaş üstü olan âşık, bu durumdan sıkıldığını ve eski günlerine geri dönmek istediğini belirtmektedir:

“Altmış ben yaş üstü çocuğu genci, “Yaşlılardan sokak yasağı kalksın,
Mevlâ'ya kalmıştır gücü direnci, Yerini sağlıklı huzurlar alsın,
Kiminin görmüşüm yoktur inancı, Eski günlerimiz bizlerle olsun,
Dünyamızda gizli virüs yaşamı.” Dünya büyük imtihandan geçiyor.”
(Yazılış tarihi: 27.10.2020) (Yazılış tarihi: 27.03.2020)

Yeni tip koronavirüs salgınının yayılımının en aza indirilmesi amacıyla her kademedeki eğitim faaliyetlerine 16 Mart 2020 tarihiyle geçici olarak ara verilip, eğitimin aksamaması için uzaktan eğitime geçilmesi, kamuda ve özel sektörde çalışma saatlerinin esnetilmesi, fabrikaların eski yoğunluğunda çalışmaması ve bu sürecin bilinmezliği âşık şiiirlerine konu olmuştur:

“Uzaktan eğitim talebeleri, “Fabrikalar üretmiyor üründe,
Esnek çalışma saatleri, İşçileri göremiyoruz yerinde,
Kamuda özel sektörde Ne olacak bilinmiyor yarında,
Evden çalışma günleri.” Kuşlar garip konar dallara.”
(Yazılış tarihi: 11.02.2021). (Yazılış tarihi: 11.02.2021).

Sosyal toplanmaların virüsün yayılma hızını artırdığının ifade edilmesinin ardından bireylerin birbirlerinden uzaklaşması, araya sosyal mesafenin girmesi, Covid-19'dan ölenlerin cenazelerinin koruyucu tedbirler alındıktan sonra usulüne göre yıkanması, kefenlenmesi ve defnedilmesi gerektiği ve durumundan duyulan kaygı âşık tarafından dile getirilir:

“Yarınlara kaldı kaygılarımız, “Tabutla gömüldü ceset,
Artıkça artıyor duygularımız, Bulaşırın diye meret,
Sarılamaz oldu ailelerimiz, İmtihandaki nasihat,
Firkat tohumunu ektik kollara.” Unutulmaz yeldin virüs.”
(Yazılış tarihi: 11.02.2021) (Yazılış tarihi: 09.02.2021)

Virüsün ilk görüldüğü andan itibaren sağlık personelinin mücadelesini, virüsün bulaşma riskine karşı aldıkları tedbirleri, virüse yakalanan hastaların tedavisi için kendi canlarını tehlikeye atmalarını, yakınlarını ve sevdiklerini göremeyip evlerine dahi gidememelerini takdir eden Nurşah, vatandaşların evlerinden çıkmayarak kendilerine destek olmasını istemektedir:

“Hastaneler doldu taştı, “Bize sağlığımız için bakanlar,
Hayat yaşama savaştı, Canlarını feda eden makamlar,
Sağlıkçılarımız koştı, Allah razı olsun sahip çıkanlar
Mücadele verdin virüs.” Dünyamızda gizli virüs yaşamı.”
(Yazılış tarihi: 09.02.2021) (Yazılış tarihi: 27.10.2020)

Âşık Nurşah, tedavi sırasında kendilerine virüs bulaşıp hayatını kaybeden sağlık çalışanlarını şehit olarak değerlendirmektedir. Konuyla ilgili şu açıklamayı yapmıştır: “Diyelim ki bir yangın oluyor. İtfaiyeciler ölümü göze alıp o yangına giriyorlar. Bazı itfaiye erleri yangında şehit oluyor. Benzer şekilde sağlık çalışanları da canı kurtarmak için uğraştıklarından şehittir”.

“Çok sağlıkçılarımız gitti canlar uğruna,
Şehitlerimiz olarak toprağın bağına,
Nurşah’ım dağlar taşlar erir oldu çağırma,
Kalksın gayrı üstümüzden hastalık denen dert. (Yazılış tarihi: 23.02.2021)

Âşık Nurşah’ın Türkiye ve dünyayı etkisi altına alan yeni tip koronavirüsle mücadelede psikolojik açıdan zor zamanlar geçiren topluma moral verici şiirleri de bulunmaktadır. Bireylerin gündelik rutinlerini özlediklerini ancak sabırlı oldukları ve alınan önlemlere uydukları zaman elbirliğiyle atlatılacağını belirtmektedir. Haber kanallarında virüse iyi geldiği ileri sürülen bazı bitki ya da karışımların asılsız olduğunu ifade eden Nurşah, “Ben televizyonda bir profesörü dinledim ve onu onayladım. Virüs karşısında şu bitkilerin suyunu iç, şu vitamini kullan vs. doğru değildir. Eğer virüs bulaşmışsa ‘Ya seni alırım ya seni öldürmem başkalarına bulaşırım’ der” şeklinde açıklama yapmaktadır. Bu noktada hastalığın tedavisinde kullanılmak üzere bilim insanları tarafından başlatılan aşı çalışmalarının bir an önce tamamlanması ve salgının kontrol altına alınması gerektiğini dile getirmektedir:

“İnşallah aşılar gündeme gelir, Cümle ülkelere olsun duamız,
Dertlerimiz derman şifasın alır, Atlatacaktır bunu da dünyamız,
Her yara bilelim Hakk’tan var olur, Kurallara uymak büyük vefamız,
Dünyamızda gizli virüs yaşama. Dünyamızda gizli virüs yaşama.”

(Yazılış tarihi: 27.03.2020)

Âşık Nurşah, yeni tip koronavirüse bağlı olarak ortaya çıkan yeni yaşam biçiminin, yeni alışkanlıkları da beraberinde getirdiğini şiirlerinde ifade ederken bu süreçte gözlemediği olumsuzluklardan da söz etmektedir. Toplum ve gündelik yaşamda hâli hazırda büyük etkileri olan salgına karşı alınan önlemlere, getirilen kısıtlamalara uymak istemeyen hatta virüse inanmayan kişileri eleştirmektedir. Koronavirüs paniğini fırsat bilerek haksız fiyat artışı ve stokçuluk yapanlar da âşık tarafından eleştirilir. Bunun yanı sıra bu sürecin geçici olduğuna ve kurallara uyulduğu takdirde güzel günlerin tekrar geleceğine dair yorumlarıyla toplumun psikolojik açıdan moral ve motivasyonunu yükseltmeye çalıştığı da görülmektedir. Âşık, şiirlerinde virüsün tüm insanları ölüme götürmediğini, hastalığı yenerek sağlığına ve ailesine kavuşanların da olduğunu ifade etmektedir. Âşığa göre sorunun çözümü için en etkin yol birtakım bitki ya da vitaminler değil aşıdır.

1.3. Dünya Kıyametin Ab-ını İçiyor: Kıyamet Alameti

Yeni tip koronavirüsün Çin’de ortaya çıkıp küresel bir salgına, bir pandemiye dönüşmesinin ardından, ne şekilde ortaya çıkıp yayılmış olabileceğine dair çeşitli varsayımlar ileri sürülmüştür. Soru işaretlerinin olduğu bu süreçte, ABD ve Çin arasında “biyolojik komplo” savaşı ortaya çıkmıştır. Çinli ve ABD’li bilim insanları, karşı tarafı güçsüzleştirmek için bilinçli olarak laboratuvarlarda virüsü üretmekle birbirlerini suçlamışlardır. Her ne kadar uzmanlardan gelen ortak yorum koronavirüsün biyolojik silah

olmadığı yönünde olsa da bu süreçte birçok anlatı ortaya atılmıştır. Bunun yanı sıra bugüne kadar tüm dünyada binlerce can kaybına sebep olan koronavirüsten en çok etkilenen kesimin yaşlılar olduğu düşünüldüğünde, Avrupa'nın yaşlı nüfusunu eritmek için virüsü ürettiği, "tek tip insan" esaslı yeni bir dünya düzenine geçmek için virüsten yararlanıldığı gibi çeşitli komple teorileri ileri sürülmüştür. Haber kanallarını yakından takip eden Âşık Nurşah, söz konusu komple teorilerinden haberdardır. Bu konuda şöyle bir açıklama yapmıştır:

Koronavirüsü Çinlilerin üretilip üretilmediğini bilmiyorum ama Çinlilerin kendi milletinden de çok fazla ölen oldu. İnsan kendi canını öldürür mü? Çinliler bunu yaptıysa 'Ben de ölebilirim, şansım'a düşüncesiyle yapmıştır. Koronavirüs insan eliyle laboratuvarda üretilmiş denildi. Peki virüsten önceki bütün hastalıklar, vebalar ne olacak? Eğer Çinliler gerçekten dünyaya düşmanlık düşünerek bunu yaptıysa önce Allah vardır. O, öldürmedikten sonra ölünmez. O istemezse virüs etkili olmaz. Önceden dünya birbirini kırarken şimdi birbirine aşı göndermeye başladı. Bir dostluk bağı kurulmaya başlandı. Çin öldürmek istediği insanlara neden aşı göndersin? Bu hem öldürmek hem güldürmek olur. Çinlilerden sonra ABD'de de üretildiği söylendi ama kesin bir şey yok.

Âşık Nurşah, virüsün ortaya çıkışına dair, "Virüsün kuşlardan, köpeklerden, kedilerden geldiği söylendi. Bunlar asılsızdır. İnsan ölürse hayvan da ölür. Virüs girdiği yeri batırır. Allah dünyanın savaş içinde olduğunu görünce 'Alın size öyle öldürülmez böyle öldürülür' dedi" şeklinde görüş bildirmiştir. Açıklamadan da anlaşılacağı üzere Nurşah, virüsün yapılan savaşlara karşılık Allah tarafından insanlara bir ikaz mahiyetinde gönderildiğini ve bu sürecin insanlık için bir imtihan olduğunu düşünmektedir.

"Ezelinden bitmedi ki savaşlar, Öyle olmaz böyle olur dedi Hak,
Bekliyorduk ölüm bir gün yavaşlar, Günlercene saldırılara bir bak,
Ne oldu ki bize ey be kardeşler, Oturmuş camilerimiz vur kır yak
Dünya büyük imtihandan geçiyor. Dünya büyük imtihandan geçiyor."
(Yazılış tarihi: 27.03.2020)

Nurşah, kavgaların, cinayetlerin, zulümlerin, fesatların ve fitnelerin, salgın hastalıkların meydana gelmesine neden olabildiğini de vurgulamaktadır. Salgının sebebi insanların hatalarıdır, Allah bu hatalardan dönülsün diye virüsü alamet olarak göndermiştir:

"Yetmiş iki millet dersimiz aldık, Cinayetler kol geziyor gençlikte,
Âlametlere derinden daldık, Kavgalar kazalar kanlı savaşta,
Ahlak ile biz bu belayı bulduk, Hangi bir savaşı sayayım güçte,
Dünya büyük imtihandan geçiyor. İki bin yirmiyeye sızlar konuştu."
(Yazılış tarihi: 27.03.2020)

Âşık Nurşah, koronavirüsle birlikte görülen, insanların birbiriyle savaşması, adam öldürme olaylarının ve fitnelerin fazlaşması, ticareti dürüst olmayan kişilerin ele geçirmesi, ani ölümlerin çoğalması, zulümlerin

artması gibi olaylara dayanarak koronavirüsün kıyamet alameti olabileceğini düşünmektedir:

“Dünya büyük intihandan geçiyor, Kıyametin ab-ı sını içeriyor, Mücadele savaşların açıyor, Dünyamızda gizli virüs yaşamı.” (Yazılış tarihi: 27.10.2020)	“Camilerde selalar veriliyor, Cihan her gün bir başka diriliyor, Kıyamet alameti görülüyor, Ahireti yaşatıyor kullara.” (Yazılış tarihi: 11.02.2021)
---	--

Kıyameti “âhir zaman” olarak değerlendiren Nurşah, koronavirüse bağlı olarak meydana gelen karmaşa ve belirsizliği âdeta kıyametin provası olarak görmektedir:

“Cihan cihan ile sarsıldı zaman, Ağlıyor hâllerde İslam’ı iman, Sanki kıyameti yaşıyor insan, Dünya büyük imtihandan geçiyor.” (Yazılış tarihi: 27.03.2020)	“Dünya kıyametlerini kopuyor, Alavlar cihanın sarmış yakıyor, Bir yanda depremler hayat çöküyor, İki bin yirmiye virüsler saçtı.” (Yazılış tarihi: 17.11.2020)
---	--

Âşık Nurşah’ın tüm dünyada görülen koronavirüs salgınının sebebini insanların hataları olarak görmesi ve Allah’ın bütün insanlığa bir ikazı olarak değerlendirmesi, bu süreçte televizyon kanallarına çıkarak gündemi meşgul eden bazı kişilerin görüşlerinin bir yansıması olarak düşünülebilir. Diyanet İşleri Başkanlığı, her ne kadar dünyada meydana gelen her olayın kıyamete bağlanmaması gerektiğine dikkat çeken açıklamalar yapsa da Nurşah’ın, koronavirüsü kıyamet alameti olarak görmesi halk arasında yaygın olan bir inanın dile getirilişi gibidir.

1.4. Bir Muammasın Özünde/ Akıllar Ermez Çözümde: Bilinmeyene Karşı İnsanlığın Birliği

Dünya Sağlık Örgütü, nüfusun daha önce maruz kalmadığı bir hastalık olarak ortaya çıkması, hastalığa sebep olan etmenin insanlara bulaşması ve tehlikeli bir hastalığa yol açması, hastalık etmeninin insanlar arasında kolayca ve devamlı olarak yayılması koşullarını sağladığı için koronavirüsü küresel salgın ilan etmiştir. ABD başta olmak üzere gelişmiş ülkelerin salgına ilişkin tedavi yöntemleri geliştirememesi, uzun bir süre aşının bulunamaması, mevcut aşıların herkese ulaşamaması, virüsün ırk, din, dil, etnik köken, makam ayrımı yapmaması karşısında Nurşah, tüm insanlığı “Mevla’dan gelen”e karşı birlik, beraberlik ve dayanışma hâlinde olmaya ittiğini şiirlerinde söylemiştir:

“Bir muammasın özünde, Akıllar ermez çözümde, Gizli mevsimsin güzünde, Pek çok canlar soldu virüs.” (Yazılış tarihi: 09.02.2021)	“Zengin ile fakir aynı kefedede, Bayrak birliğin çekiyor cephe, İnsanlar toplanmış aynı tepede, Dünya büyük imtihandan geçiyor.” (Yazılış tarihi: 27.03.2020)
--	---

“Allah’tan gelene bir şey denmez,	“Alın yazısıym dedi dünyaya,
-----------------------------------	------------------------------

Hayvanlardan kimden geldi söylenmez,
Bir muammadır sırrı bilinmez,
Ülke ülke çare düştük yollara.”
(Yazılış tarihi: 11.02.2021)

İki bin yirmiyeye virüsler saçtı,
Kara toprak kader etti Mevlâ'ya,
İki bin yirmiyeye virüsler saçtı.”
(Yazılış tarihi: 17.11.2020)

Âşık Nurşah, yeni tip koronavirüsün, hızlı bir şekilde dünyaya yayılması, yıkıcı ve tahrip edici gücü nedeniyle insanlara verdiği hasarlar karşısında bir tarihi daha destan olarak kaydettiğini belirtmiştir. Bunun yanı sıra bir de koronavirüs mutasyonundan söz edildiğini, tüm dünyada olduğu gibi ülke gündeminde güncelliğini koruduğundan bahsetmektedir:

“Ey Türkiye'mize yazdığım destan,
Bir tarihi daha kayıt ettik destan,
Ağlar Nurşâh kurtulalım bu yastan,
Dünya büyük imtihandan geçiyor.”
(Yazılış tarihi: 27.03.2021)

“Yetmedi bir de mutasyon,
Nereye varacak bu son,
Yalvar Yaradan'ına sen,
Nurşâh sazın çaldı virüs.”
(Yazılış tarihi: 09.02.2021)

Nurşah, koronavirüsün hastalık yapıcı etkisinden ve öldürücü gücünden etkilenen gerek kendi ülkesinde yaşayan insanlar gerekse diğer devletlerde yaşayanlar için üzülmekte, ölenlere başsağlığı dilemekte, biran önce virüssüz günlerin gelmesini temenni etmektedir:

“Devletimize ve milletimize,
Rabbim zeval vermeye ülkemize,
Virüssüz günler memleketimize,
Dünya büyük imtihandan geçiyor.

Geçmiş olsun cümlesi uluslara,
Baş sağlığı diliyorum uluslara,
Daha da kapılmadan virüslere,
Dünya büyük imtihandan geçiyor.”
(Yazılış tarihi: 27.03.2020)

Yeni tip koronavirüsün akıbeti ile ilgili olarak her ne kadar bir belirsizlik ortamı ve gelecek kaygısı olsa da Âşık Nurşah, küresel salgının kontrol altına alınacağına, 2021'de Türkiye ve tüm dünya için hüzünlerin geride kalacağına inanmaktadır:

“Başarılı Türkiye'm bunu da başaracak,
Yeniden dünyamız filiz verip yeşerecek,
Zaman öncesi gibi yolunda yürüyecek,
Nurşah der Yaradan'dan asla umut kesilmez.”
(Yazılış tarihi: 23.02.2021)

“İnşallah hüzün silecek akıllar,
İlk durağı açılıyor okullar,
Ey mesafeli dur maskeli kullar,
Nurşâh sizler ile böyle buluştu.”
(Yazılış tarihi: 17.11.2020)

Âşık Nurşah, yeni tip koronavirüsle mücadelede aşının çözüm olacağını düşünmekte ancak Çin'den gelen aşılarda kullanılan kafaşının karışık olduğunu belirtmektedir. Uzmanların, aşıyla ilgili bilinmeyen noktaların bulunduğunu ve Çin aşısının etkinliği ile ilgili çok bir veri olmadığını açıklaması bunun nedenidir. Nurşah, hastalığın tedavisinde kullanılacak aşılarda Türkiye'de de üretilmesini istemekte, böyle olduğu takdirde, daha güvenle yaptırılabilceğini ifade etmektedir:

“Türkiye'm üretsin aşılarımız,

“İnşallah Türkiye'miz de aşı üretecek,

Daha içten olur güvenlerimiz,
Huzurlu vurunsun canlarımız,
Solmayasın yazda çiçeklerimiz.”
(Yazılış tarihi: 11.02.2021)

Güvenli ve sağlıklı ellerle koruyacak,
Mevla'dan dileğimiz virüsü yok edecek,
Nurşah der, hasretlerse başımızdan gidecek.”
(Yazılış tarihi: 23.02.2021)

Sonuç

Âşıklık geleneğinin bir temsilcisi olan Âşık Nurşah, geleneğin âşıklara atfettiği rol gereği, temsil ettiği toplumun sorunlarını, konuyla ilgili mesajlarını, sazını arka planda tutarak, sözüyle anlatır. Eskişehir il merkezinde yaşayan, İl Halk Kütüphanesi ile irtibat hâlinde olan, iletişim kanallarını yakından takip eden Nurşah, küresel salgın sürecinde şiirlerine tema olarak koronavirüsü dâhil etmiştir. Âşığın, güncel bir konu üzerinde bilinçli olarak durarak salgını şiirlerine konu etmesi, âşıklık geleneğinin mevcut durumu ve gelecekte varlığı noktasındaki soru işaretlerine bir cevap niteliğindedir. Gerek Âşık Nurşah'ın gerekse çalışmada zikredilen diğer âşıkların koronavirüs konulu şiirlerine bakıldığında, âşıklık geleneğinin bugün de var olduğu ve tema olarak günceli yakaladığı görülmektedir. Âşığın/âşıkların, yetkililerin virüs karşısında aldıkları tedbirlere, getirdikleri kısıtlamalara uyulması, bu süreçte canlarını ortaya koyarak virüsle mücadele eden sağlık çalışanlarına destek olunması içerikli şiirleri, onların geçmişte olduğu gibi bugün de toplumu etkileyen olaylara duyarlı olmalarının ve halkı bilinçlendirmeye çalışmalarının, âşığın ifadesiyle “toplumun kulağına koyma” gayretlerinin bir göstergesidir. Bireyler arasında paniğe neden olan, toplumu psikolojik açıdan son derece olumsuz etkileyen, belirsizlik ortamı yaratan koronavirüs karşısında Nurşah, sıkıntıların geride kalacağını ve beyaz günlerin yakın olduğunu söyleyen şiirleriyle topluma moral vermeye ve manevi açıdan destek olmaya çalışmaktadır.

Âşık Nurşah yeni tip koronavirüsün, sokağa çıkma kısıtlaması, maske takma, ekonomiyi sarsma, sosyal hayatı olumsuz etkileme, eğitim öğretime ara verilmesi, ibadet mekânlarının kısıtlanması gibi açılardan bireylerin alışlagelmiş günlük yaşamlarını değiştirdiğini dile getirirken alınan önlemlere uymayan, koronavirüsün olmadığını iddia eden ya da bu süreçte fiyatları arttırıp stokçuluk yapanları da eleştirmektedir. Koronavirüsün günlük hayata etkilerine şiirlerinde ayrıntılı olarak yer veren Nurşah, virüsün neden ve nasıl ortaya çıkmış olabileceğine dair ileri sürülen görüşlerden haberdardır. Konuyla ilgili kesin bir bilgisinin olmadığını belirtmekle birlikte koronavirüsün ortaya çıkışını, insanların hatalarının neticesi olarak yorumlamıştır. İnsanlar savaşlar, kavgalar, cinayetler, zulümler yaparak, fesatlık ve fitnelik yaparak yoldan çıkmışlardır. Allah, bu sapkınlıklardan dönülsün diye virüsü bir işaret olarak göndermiştir. Âşık, tüm dünyada mevcut düzeni bozan ve insanları teyakkuza geçiren koronavirüs illetinin kıyamet alameti olabileceğini düşünmektedir. Kur'an-ı

Kerim'deki kıyametle ilgili ayetlere bakıldığında, kıyamet gününün yaklaştığını haber veren birtakım alametlerin olduğunu, bunlar arasında, bugün olduğu gibi, sapkınlık ve aşırılıkların da yer aldığını belirten Nurşah, virüsün bu alametlerden biri olduğunu ifade etmiştir.

Küresel salgın yeni tip koronavirüsün son günlerde mutasyona uğradığı ve daha hızlı yayıldığı iddiaları karşısında Nurşah, modern tıbbın ısrarla vurguladığı maske, mesafe ve temizlik kurallarına uymayı virüsten korunmanın yolu olarak görmektedir. Bu bağlamda, tedbir amacıyla başvurulan şifalı bitki kullanımları, vücut direncini arttırmaya yönelik karışımlar gibi geleneksel tedaviye yönelik uygulamaların faydalı olmayacağını belirtmiştir. Bu bakış açısı âşığın, salgın sürecinde konuya ilişkin yazılı-görsel basın haberlerini, hekimlerin davet edildiği programları izlediğinin, bilimsel gelişmeleri yakından takip ettiğinin bir göstergesidir. Virüsün Allah'tan geldiğine inanan Nurşah, "Rabbimin sınavından geçiyoruz/ Kendimizi tedbirle ölçüyoruz/ Ellerimiz duaya açıyoruz/ Dünya büyük imtihandan geçiyor" diyerek virüsten korunmak ve bu sınavdan başarıyla geçmek amacıyla dua etmek, sabretmek ve tedbir almak gerektiğini de açıklamıştır.

KAYNAKÇA

- (1998). *Sazıyla, sözleriyle, müziğiyle ve ödülleriyle Aşık Nurşah*. Eskişehir: Odunpazarı Belediyesi.
- Akalın, F. (2019). *Eskişehirli Âşık Nurşah'ın bazı hikâyeleri*, Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Yayınlanmamış Lisans Tezi.
- Altınaynak, E. (2020). Halk şairlerinin dilinde COVID 19 (Korona virüs). *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 46, 372-393.
- Aydın, O. - Çetin, O. (2020). Geleneğin izinde: Âşıkların diliyle koronavirüs. *Uluslararası Türkoloji Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi*, 5 (1), 25-40.
- Baymak, O. - Donat, C. (2010). *Türk dünyası şiir antolojisi 1*. Prizren-Kosova: Grafix.
- Büyükokutan Töret, A. (2019). Toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında Eskişehirli Âşık Nurşah'ın şiirleri üzerine bir değerlendirme. *Toplumsal cinsiyet ve kadın folkloru yazıları*. Çanakkale: Paradigma Akademi.
- Çetinkuş, İ. (1997). *Aşık Nurşah (Hayatı, sanatı, şiirlerinden seçmeler)*, Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen - Edebiyat Fakültesi Yayınlanmamış Lisans Tezi.
- Çiftçi, H. (1995). *Eskişehir ve çevresinde yetişen halk şairlerimiz*, İzmir: Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Yayınlanmamış Lisans Tezi.
- Demir, H. (2015). *Âşık Nurşah hayatı ve şiirlerinden seçmeler*, Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Yayınlanmamış Bitirme Tezi.
- Gürçayır Teke, S. (2020). Gerçek ozan kimdir diye sorarsan/Çağın tanıklık eden kişidir: Âşıkların toplumsal rolleri açısından koronavirüs konulu şiirleri. *Millî Folklor*, 16 (127), 5-17.
- Kaymak, M. - Kayacan, M. - Nasrattınoğlu, İ. Ü. (1989). *Kara sevda türküsü Aşık Nurşah Bacı'nın yaşamı ve şiirlerinden seçmeler*. Ankara: Mansur Kaymak THM.

- Kayacan, M. (1988). *Eskişehirli Âşık Nurşah hâyatı, san'atı, şiir ve hikâyeleri (Metin ve inceleme)*, Konya: Selçuk Üniversitesi, Fen - Edebiyat Fakültesi Yayınlanmamış Mezuniyet Çalışması.
- Keskin, A. (2020). Elektronik kültür ortamında paylaşılan koronavirüs (COVID-19) şiirlerinin folklorun ve mizahın protesto işlevi bağlamında kültürbilimsel analizi. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 13 (30), 502-536.
- Kökus, C. (2014). *Âşık Nurşah'ın sanatı, hayatı ve eserleri*, Ankara: Gazi Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Yayınlanmamış Lisans Tezi.
- Oktay, A. - Tanyeri, G. (1991). *Aşık Nurşah'ın deyişleriyle 2.000'li yılların Yunus Emre'si*. Eskişehir: Eskişehir Valiliği Yunus Emre Kültür, Sanat ve Turizm Vakfı.
- Saraç, Ö. (2020). Salgın hastalıkların âşık tarzı Türk şiirine yansması: Yeni tip koronavirüs (COVID-19) örneği. *Millî Folklor*, 16 (127), 18-34.
- Turan, F. A. - Uysal, B., Keleşabdioğlu, Z., Gökçe, E. (2008). *Sazın ve sözün sultanları yaşayan halk şairleri – I*. Ankara: Gazi Kitabevi, 167-183.
- Yıldız, İ. (2020). Sosyal medya salgını: Türkiye'de Korona'nın mizahi yönü. *Kültür Araştırmaları Dergisi*, 6, 150-172.
- Yılmaz, B. (2002). *Eskişehir'li Âşık Nurşah*, Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınlanmamış Bitirme Ödevi.

"İyi Yayın Üzerine Kılavuzlar ve Yayın Etiği Komitesi'nin (COPE) Davranış Kuralları" çerçevesinde aşağıdaki beyanlara yer verilmiştir. / The following statements are included within the framework of "Guidelines on Good Publication and the Code of Conduct of the Publication Ethics Committee (COPE)":

İzinler ve Etik Kurul Belgesi/Permissions and Ethics Committee Certificate: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'nun 19.03.2021 tarihli ve E-649775176-050.01.01-161103 sayılı onayı. / *The approval of Eskişehir Osmangazi University Social and Humanities Ethics Committee dated 19.03.2021 and numbered E-649775176-050.01.01-161103.*

Çıkar Çatışması Beyanı/ Declaration of Conflicting Interests: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarın potansiyel bir çıkar çatışması yoktur. / *There is no potential conflict of interest for the author regarding the research, authorship or publication of this article.*